

A tatárjárás korában már település volt Balaton térségében. Feltételezhetően a Balaton szó a blaton (szláv eredetű) kifejezés magyarosítása. Ennek jelentése, nádas mocsaras. A településen egy fatemplom volt, az egyházközség hitéleti tevékenysége az egri érsekséghez és főként a bélapátfalvi Cisztercita Apátságához kötődött, ami az 1200-as években alakult ki.

A szájhagyomány alapján két történet élt a 80'-as években. Mindkettő a 1241-42-es tatárjáráshoz kötődik. Az A' variáns szerint a portyázó tatárok ezt a területet sem kerülték el, így a fosztogatás ellen az egyik mocsárba rejtették a balatoni templom oltárereklyéit. A B' variáns szerint a templom harangját. (Ez utóbbi az elterjedtebb.) 1242-re ez a terület is teljesen elnéptelenedett, annyira, hogy 300 évig nem is igazán lehet a történetéről olvasni. Az 1500-as években viszont egy pásztor fiú a fokosát az egyik mocsárba dobta mérgében, amikor egy fémtárgy megkondult a vízben. A falu nemes emberei a helyszínre siettek és ekkor találták meg a harangot. Ennek akkor már haranglábat emeltek. Az öregek még mindig hitték a 70-80-as években, hogy a jelenlegi harang a tatárjárás kora béli. Valójában a helyi egyházközség krónikája (Eger levéltár) elmondja, hogy a harangot az 1848-49-es szabadságharcban a falu lakossága szolidaritásból felajánlotta ágyúöntésre, majd a szabadságharc után annak pontos mását egy egri ágyúöntő készítette el. Jelenleg két harang található a haranglában, a nagyobb tehát a [19. századból](#) s nem a tatárjárás korából ered. A 19. sz. előtti adatok nem igazolják, hogy a legenda valóban igaz lenne. A harangozás nem volt elterjedt szokás kisebb településeken, csak a [nándorfehérvári diadal](#) után, ami 1456-ban volt. Így a történet valóság alapja az apátság hagyományára vezethető vissza: A tatárok ellen kiváló rejtékhelyet adott Balaton térsége a bujdosóknak, ahová a mongolok nem szívesen tévedtek be. Ennek köszönhető, hogy a bélapátfalvi Apátság is fennmaradhatott román kori valóságában. S valószínűleg az is igaz, hogy tárgyakat rejtettek el a mocsárban, ami a település visszánépesedése után kerülhetett elő.